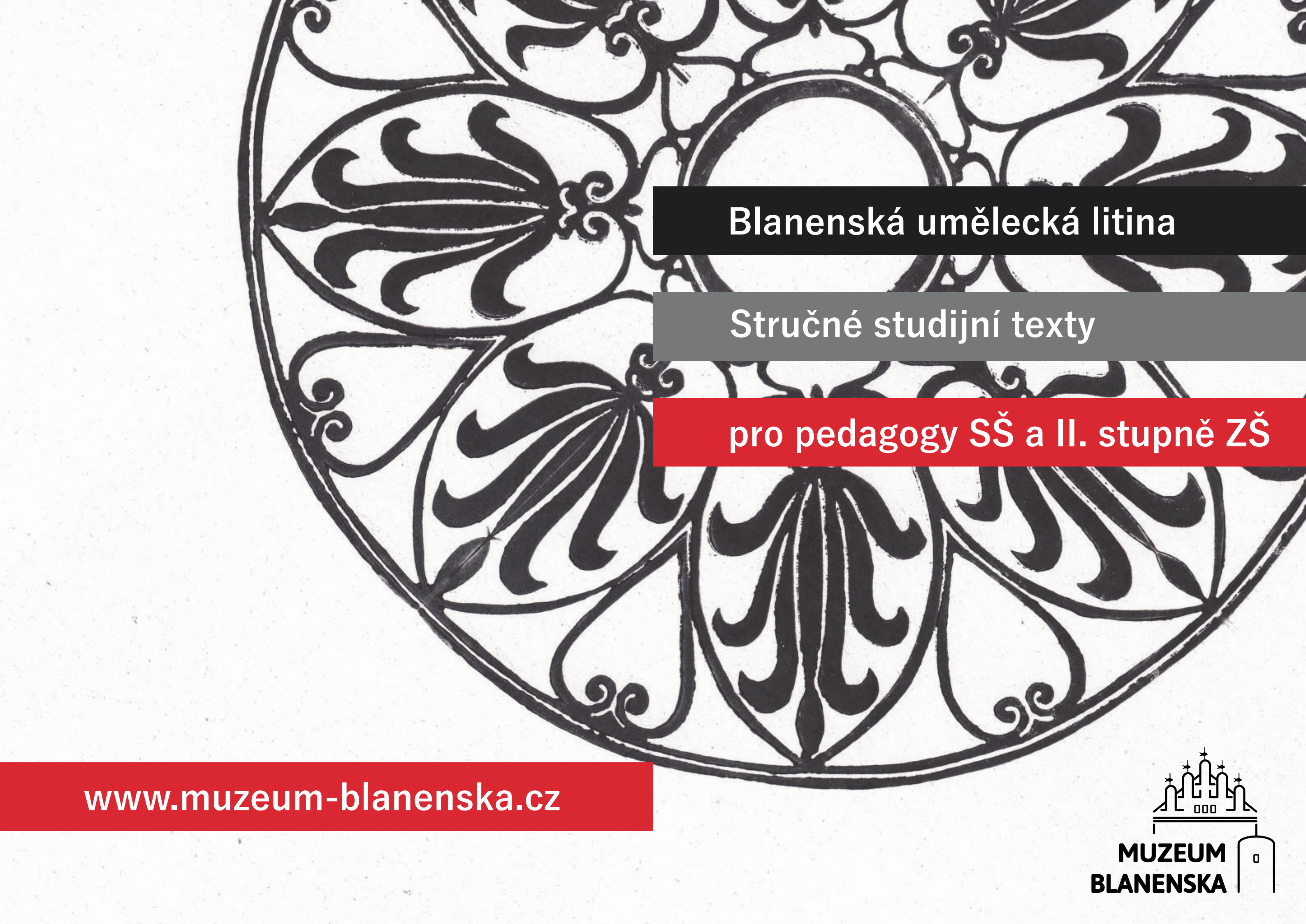

Blanenská umělecká litina

Stručné studijní texty

pro pedagogy SŠ a II. stupně ZŠ

www.muzeum-blanenska.cz

Blanenská umělecká litina
Stručné studijní texty
pro pedagogy SŠ a II. stupně ZŠ

Studijní texty pro pedagogy vznikly jako podpora regionální výuky.

Obsahují stručný text o historii železářství a výroby litiny na Blanensku doplněný spoustou obrazového materiálu a mapou Blanska. V této mapě je vyznačeno několik míst spojených s výrobou litiny, jako jsou staré hutě (dnes již většinou neexistující) či litinové sochy různě rozestě po městě.

Po stopách blanenských železáren

Dějiny železářství na Blanensku se začaly psát před asi 2500 lety. Tuto činnost umožnilo zejména **bohatství přírodních zdrojů** zdejšího regionu, a to nejen dostatek vody a dřeva, ale, a to především, **zásoby snadno redukovatelné železné rudy**.

Asi nejznámějším důkazem prastaré železářské činnosti na Blanensku je proslavený nález lékaře salmovských železáren a amatérského archeologa **Jindřicha Wankla v jeskyni Býčí skále**, v níž odkryl kromě tzv. halštatského pohřbu i **dílnu na zpracování železa**. Železářská výroba zaznamenala značný **rozkvět zvláště v raném středověku, v období Velkomoravské říše**. Železářství z období Velkomoravské říše dosvědčují nálezy baterií **tavicích pecí v okolí Olomučan a Rudice**.

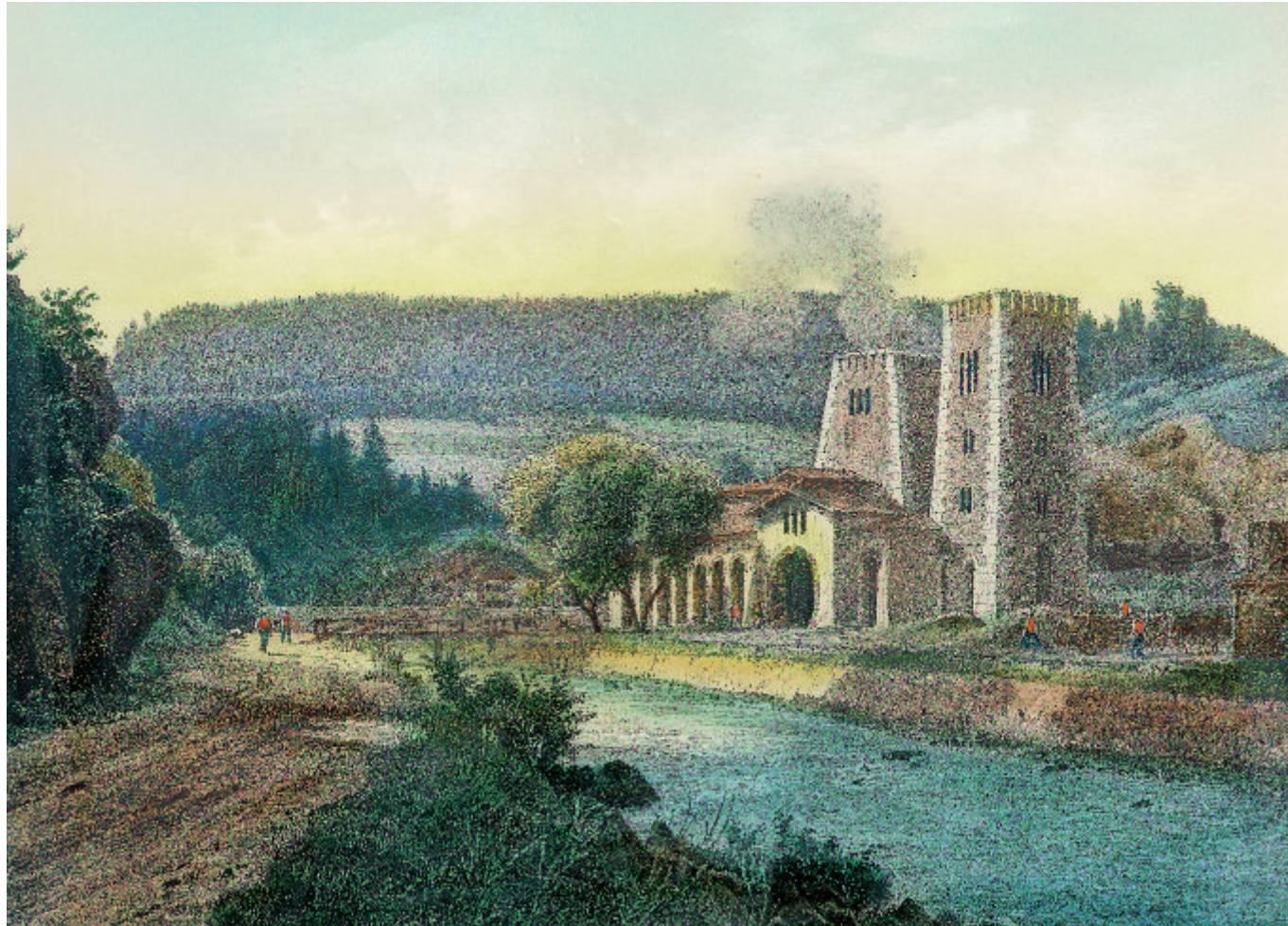
O několik století později působí **na Blanensku několik hamrů** (kováren poháněných vodním kolem). **Jeden z nejznámějších hamrů se nacházel u Adamova a byl základem pozdějších místních železáren**.

Přibližně od 15. století je zde předpokládána i výroba litiny, což je z technologického hlediska slitina železa s více než 2% uhlíku. Tavba probíhá ve vysoké peci, v níž se taví železná ruda či surové železo spolu s ocelovým šrotem při teplotě 1500 °C. Vzniklý materiál je velmi odolný vůči tlaku a teplotě, ale současně je křehčí než třeba ocel. Litina byla zpočátku materiálem určeným zejména k praktickým účelům – **prvními produkty byly dělové náboje či vodovodní roury**. Později se sortiment litinových výrobků začal zvětšovat a **od počátku 19. století k tzv. komerční litině**, tj. litinovým výrobkům pro průmyslové, ale i domácí užití, přibyla i **litina umělecká, jejíž rozšíření na Blanensku je spojeno se jménem starohraběte Hugo Franze Salm-Reifferscheidta**.

V Blansku je předpokládán **vznik železáren datován do doby kolem roku 1698**, kdy tehdejší majitel Blanska **hrabě Arnošt Leopold Ferdinand z Gellhornu zřídil na říčce Punkvě tavicí huť se železným hamrem a vysokou pecí**. Poslední blanenští Gellhornové však ve druhé polovině 18. století museli pro značné dluhy prodat své panství majitelům sousedního panství rájeckého, Salmům.

Rychlý rozvoj železářství v Blansku je spojen zejména s rodem Salm-Reifferscheidt. Roku 1766 koupil Karel Josef Salm-Reifferscheidt blanenské panství a spojil je s panstvím rájeckým. Salmové po sloučení obou panství disponovali dvěma vysokými pecemi a **stali se jedněmi z předních představitelů železářství na Moravě**, ačkoli většinou produkce pokrývali zejména potřeby vlastního panství.

Ke značnému rozvoji a zvelebení železářství na rájecko-blanenském panství dochází po roce 1807, kdy se správy podniku ujímá starohrabě Hugo Franz Salm-Reifferscheidt. Tento pozoruhodný šlechtic pronikl do řady vědních i společenských oborů a na cestách z po Evropě získal řadu zkušeností s průmyslovou výrobou, mj. s výrobou železa. Hugo Franz Salm pak nabyté zkušenosti coby jeden z předních železářských odborníků uplatňoval

Klamova huť (Jakob Alt, litografie)

i ve svém podniku, který postupně přetvořil do podoby moderní průmyslové velkovýroby.

Jedním z podnětů těchto velkých změn v blanenských železárnách bylo i udělení c. k. továrního privilegia v roce 1810, v němž byl nastíněn výrobní profil Salmových železáren, které v té době produkovaly nejširší sortiment užitkových litinových výrobků, sahající od vodovodních rour přes kuchyňské nádobí až po domovní vrata či nejrůznější druhy mříží. Udělené privilegium svým obsahem dokládá, že se **Salmův podnik přesunul od dosud víceméně ruční výroby k výrobě průmyslové**.

Železářny se však neomezovaly jen na zboží užitkové. Období po ukončení napoleonských válek se stalo dobou, kdy se kromě „obyčejné litiny“ objevuje v nabídce blanenských železáren i litina umělecká.

Technické předpoklady pro ni byly vytvořeny roku 1812, kdy zahájila provoz nová kuplovna, jež umožnila odlévat i předměty nekomerčního charakteru odděleně od běžné produkce. K rozsáhlejšímu odlévání uměleckých předmětů však nastal čas až po konci válečného běsnění, které na přelomu 18. a 19. století po více než dvacet let v podobě revolučních

a poté napoleonských válek sužovalo nejen evropský kontinent.

Významným impulsem pro rozmach blanenských železáren a lití bylo působení znamenitého **německého chemika Karla Ludwiga Reichenbacha**, mimo jiné i objevitele parafinu či krystalinu, jenž se v roce 1823 stal **ředitelem blanenských železáren**.

Za Reichenbachova vedení nastal velký rozvoj výroby litinového zboží, kromě užitkových předmětů **se začalo i s litím umělecké litiny, především velkých soch podle antické, biblické či germánské mytologie**. Za jeho éry bylo vybudováno **několik nových pecí** a v tomto trendu se pokračovalo i po Reichenbachově odchodu z Blanska. **Nejznámější z nově vybudovaných pecí byla koksová pec z roku 1857 v Klamově huti, jež byla čtvrtou pecí v českých zemích fungující na minerální palivo**. V druhé polovině 19. století **blanenská umělecká litina dobyla prakticky celý svět**.

Kolonáda Mariánské lázně

Litinové výrobky z blanenských železáren se neobjevovaly pouze v rakouském mocnářství, ale dostaly se až do Ameriky, Ruska, Singapuru, Sýrie či Súdánu a byly svou kvalitou často přirovnávány k litině anglické. **Ke konci 19. století však začaly Salmovské železářny postupně upadat a došlo i k omezení produkce umělecké litiny.**

Kníže Hugo Leopold Franz Salm-Reifferscheidt **v roce 1896 prodává blanenské železářské závody firmě Breitfeld-Daněk a. s.** S novými majiteli dochází v železárnách k velké restrukturalizaci, avšak **umělecké lití, do kterého pronikl nový umělecký prvek secese, se jako jediné v českých zemích rozvíjelo dále.**

První světová válka však znamenala pro uměleckou litinu velkou ránu. Slévárenská produkce se musela podřídit vojenské mašinérii a umělecká litina nachází uplatnění teprve po skončení války.

V roce 1927 přebírá firmu Českomoravská Kolben-Daněk a. s. v Praze a mimo strojní produkce se její výrobní profil orientuje více na komerční a stavební litinu. K definitivnímu útlumu uměleckého lití v Blansku došlo za druhé světové války a po ní. Po osvobození byl celý podnik znárodněn, produkoval převážně litinu průmyslovou a **umělecká tvorba se omezila pouze na učňovské dílny.**

Počátkem šedesátých let se opět zájem o uměleckou litinu zvýšil, mimo jiné také pro secesní prvky, které se dostaly zpět do módy. Blanenské železářny se rovněž musely postarat o **rekonstrukce historických budov s litinovou výzdobou,** například Národního divadla v Praze či lázeňské kolonády v Mariánských Lázních.

Ani **po revoluci v roce 1989** nebyla výroba umělecké litiny v blanenských železárnách ukončena, avšak jednalo se převážně o **rekonstrukce starších uměleckých litinových děl, a to nejen v České republice, ale i v zahraničí. Slévárny v Blansku stále fungují, ale v současnosti se již Blansko výrobě umělecké litiny nevěnuje.**

Zajímavost:

Od roku 2016 patří slévárny firmě Ernst Leopold s.r.o., která si své pojmenování zvolila podle zakladatele blanenských železáren - hraběte Arnošta Leopolda Ferdinanda z Gellhornu

Technologie odlévání

Středověké železářské pece – dýmačky – ještě nedosahovaly teplot potřebných ke vzniku tekutého surového železa. S rozvojem potřeb společnosti však narůstala poptávka po železe. To podnítilo změny v konstrukci pecí a dmychadel, zvětšila se jejich velikost, zlepšila výkonnost a dosáhlo se vyšších teplot tavení. Až s prvními vysokými pecemi se objevilo tekuté surové železo bohaté na uhlík, vhodné k odlévání. K výrobě nástrojů, náradí, zbraní a podobně ale bylo třeba ho zkujit vzduchem vháněným ve zkušňovacích výhních.

Budování vysokých pecí bylo do českých zemí dovezeno jako již hotová technologie. První písemně doloženou vysokou pec postavil v roce 1595 v Karlově Huti na Podbrdsku Kašpar de Sart z Valonska. Hlavním produktem hutí s vysokou pecí byly v té době dělové koule a jednoduché odlitky. V německých zemích se již v průběhu 16. století vyráběly zdobené litinové desky, ze kterých se sestavovala hranolová kamna – první umělecká litina.

Rozvoj slévárenské technologie, zkušenosti formířů i zlepšení kvality surového železa vedly k postupnému zavedení **uzavřených pískových forem.** Tato metoda se v českých zemích začala šířit od poloviny 18. století a nahradila zdoluhavé a nepraktické odlévání do forem hliněných. Začátkem 19. století byly uzavřené pískové formy ve slévárnách běžnou praxí. Velký důraz byl kladen na kvalitu formovacích písků, které

se často dovážely zdaleka. Písek se mísil s dalšími přísadami, aby se zlepšily jeho vlastnosti. Způsob zaformování modelu záležel na členitosti a složitosti odlitku. Modely se vyráběly z hruškového dřeva, pro menší předměty se užívalo cínu, zinku nebo mosazi. **Nejprve se předmět vymodeloval z vosku a podle něj se vytvořila sádrová negativní forma. Do té se odlil neželezný kov a získal se model,** který se ještě čistil a cizeloval, aby byl tvarově dokonalý. **Hotový model pak sloužil k zaformování do pískové formy.** Písek musel být na modelu řádně upěchován, aby byl budoucí litinový odlitek přesný. Modely s členitým povrchem byly často několikadílné. **Pro nejsložitější předměty se při formování používala tzv. nepravá jádra.** Ke každé členité části modelu se formovala zvláštní klínovitá část, kterou bylo možno při rozebírání formy bez poškození vyjmout. Formíř si musel pamatovat, kterým směrem se klíny z modelu snímají a v jakém sledu se při sestavování vkládají. Po zaformování modelu se forma rozebrala a model vyjmul. Poté se forma opět složila. **Dutina po otisku modelu se vyplnila kovem. Tato metoda byla propracována zejména v blanenských železárnách při výrobě velkých soch.** Důležitým faktorem při odlévání byla i kvalita surového železa. Tuzemské železné rudy se vyznačovaly vysokým obsahem fosforu, který napomáhal tekutému železu dobře zabíhat do tvarově komplikovaných forem. **To se osvědčilo zejména v první čtvrtině 19. století, kdy započal skutečně zlatý věk umělecké litiny a odlévaly se jemné filigránské tvary, např. litinové šperky.** Výroba umělecké litiny byla tehdy již prakticky sériová. Odlévaly se jednotlivé součásti a z nich se montovaly tvarově složité předměty, jejichž odlití vcelku by bylo pracné, nebo nemožné (např. svícný). Kombinací jednotlivých dílů se dosáhlo tvarové rozmanitosti sortimentu.

Zajímavost:

Díky velmi jemnému provedení nebyla celková váha těchto šperků o mnoho vyšší než u klasických šperků. Jejich ukázky si můžete prohlédnout v expozici umělecké litiny na blanenském zámku.

Užitková litina

Na počátku 18. století je v Blansku doloženo odlévání užitkových či komerčních předmětů jako byly kotle, kamnovce, hmoždíře či dělové koule. Tovární privilegium udělené Salmovým železárnám roku 1810 vypočítává jednotlivé prvky vyráběného sortimentu. Patřily sem mříže, mřížová vrata, balkónová okna, kamna, kotle, sporáky, hmoždíře, hrnce, emailované nádoby a další. Později přibýly i poněkud nezvyklé litinové střešní tašky. Další významnou součástí produkce blanenských železáren byly litinové vodovodní roury.

Velkého rozmachu dosáhla výroba užitkové litiny po roce 1823, kdy v železárnách coby ředitel působil Karl von Reichenbach. **Technologie odlévání užívaná v Blansku vedla ke kvalitě vyšší, než měly srovnatelné výrobky jiných železáren rakouské říše. Důsledkem bylo rozšíření blanenské litiny nejen po celé monarchii, ale i za její hranice. Podnik začal vytvářet síť skladů a obchodních zastoupení, která dodávala blanenské zboží do Evropy i Asie (Turecko, Singapur) a Ameriky (USA, Haiti).**

Největšího rozmachu se blanenská užitková litina dočkala v průběhu 19. století, kdy se kromě drobnějšího zboží (kuchyňské nádoby, žehličky a podobně) produkovaly i výrobky většího charakteru, jako například nejrůznější druhy kamen, pecní desky, rošty, smaltované vany, nosné sloupy, lucerny a konzoly pro osvětlení, zábradlí, litinová schodiště... Jak dokládají dochované katalogy, řada těchto výrobků se nabízela až do první poloviny 20. století.

Litinový popelník a zouvák

Funerální litina

Počátky funerální litiny jsou spojeny s výrobou litiny uměleckého charakteru. Již na počátku 19. století produkují blanenské železárny mimo jiné kříže s korpusy Krista. V roce 1835 pak získávají zlatou medaili na I. Všeobecné živnostensko-průmyslové výstavě ve Vídni. Jedním z exponátů, kterými Blansko tuto výstavu obeslalo, byl i kříž s Kristem stojící na litinovém podstavci, vše o váze cca tři tun. S uměleckou litinou souvisejí i nejrůznější památníky, například monumentální pomník Josefa Dobrovského v Brně či pomníky a kříže padlým vojákům na bojišti u Hradce Králové z roku 1866.

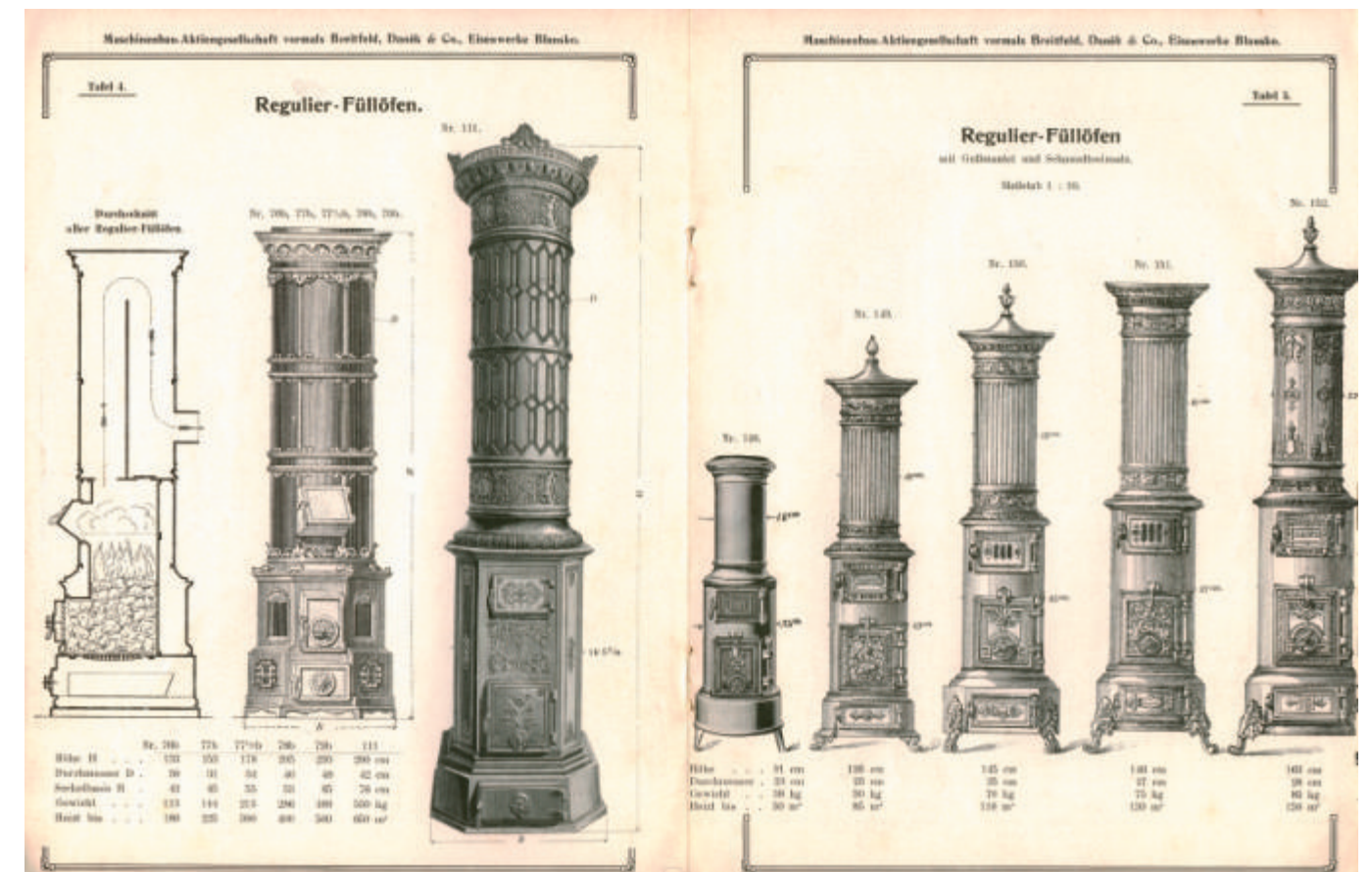
Ve druhé polovině 19. století se funerální litina prosadila na městských i venkovských hřbitovech. Tento trend, jehož počátek je kladen do doby po skončení napoleonských válek, vedl k postupnému nahrazení kamenných hřbitovních křížů kříži litinovými. I v tomto případě postupně došlo k sériové velkovýrobě, takže druhá polovina 19. století bývá na českých a moravských hřbitovech označována jako „les křížů“.

Kamna

První odlévání zdobených kamnových desek je doloženo v západní Evropě již v 16. století a tyto desky jsou pokládány za první případy uměleckého zpracování litiny.

V pozdějších obdobích se prosadil nový slévačský obor, zabývající se výrobou litinových kamen, který dosáhl největšího rozšíření v 19. století. Tehdy se také litinová kamna stala běžnou součástí šlechtických i měšťanských domácností. Starší výzdoba litinových kamen vycházela z mytologických, alegorických a biblických námětů, postupně se však měnila podle požadavků doby. Kamna z litiny byla velmi žádaným zbožím a jejich výtvarné provedení skvěle dokládá proměny módních nároků zákazníků. Litinová kamna byla vyráběna v řadě českých, moravských i slezských železáren, mezi nimiž nechyběly ani železárny blanenské.

Ukázka z katalogu blanenských železáren

Zajímavost:

Nejmenší typ litinových kamen, takzvaný bubínek, našel své místo v množství blanenských domácností a dost možná v některých z nich slouží dodnes.

Figurální umělecká litina

S figurální uměleckou litinou blanenského původu se můžeme setkat na mnoha místech České republiky i v zahraničí. Je ke spatření na zámcích, náměstích, mostech, v muzeích, bývá osazena v monumentálních kašnách a na dalších místech. Je to zároveň **fenomén, který neměl v celé habsburské říši konkurenci. Kvalitou ani kvantitou výroby figurální umělecké litiny se litině blanenské nemohly rovnat žádné jiné železářny v rakouském mocnářství.**

Tradici blanenského uměleckého lití založil starohrabě Hugo Franz Salm-Reifferscheidt.

Byl velkým znalcem a mecenášem umění a díky jeho aktivitám začala v blanenských železárnách výroba velkých figurálních plastik a **spolupráce s předními evropskými sochaři.** Salmovou velkou tužbou bylo odlévat velké antické plastiky, především ty, které viděl v roce 1806 při své návštěvě Louvru.

Doba pro odlévání těchto plastik nastala na podzim roku 1821 s příchodem vynikajícího chemika a hutního odborníka Karla von Reichenbacha. Tento vědec dostal blanenské železářny na světovou úroveň a tím umožnil odlévání technicky náročných soch z jednoho kusu železné litiny. Salmovské železářny začaly dostávat od státu **prestižní zakázky**, například výzdobu vídeňského Burgu a jeho okolí. Modely pro litinové sochy podle architekta Pietra Nobileho vymodeloval rakouský sochař Johann Nepomuk Schaller. Starohrabě taktéž nechal odlít monumentální sochu egyptské bohyně Isis, jež byla spolu s osmibokou litinovou nádrží kašny vyrobena pro vídeňské náměstí Albertplatz.

Jeden z nejvýznamnějších neoklasicistních dánských sochařů přelomu 18. a 19. století Albert Bertel Thorvaldsen byl díky své tvorbě

Socha egyptské bohyně Isis

spjat se salmovskými blanenskými železárnami. Mezi výrobky umělecké litiny, které železářny v 19. století od Thorvaldsena bezpochyby odlévaly, nalezneme monumentální kráterovou vázu s reliéfem Alter der Liebe – Proměny lásky. Další věc, kterou kromě vázy starohrabě Salm od Thorvaldsena na konci 20. let 19. století koupil, byl model plastiky Stojícího lva, ta se však ve vzornících blanenských železáren neobjevila.

Po smrti starohraběte Hugo Franze Salm-Reifferscheidta v roce 1836 převzal železářny jeho syn kníže Hugo Karl Eduard Salm-Reifferscheidt. Slévárny tehdy navázaly kontakt s dalším slavným vídeňským sochařem Antonem Fernkornem, který navrhl pro knížete řadu figurálních plastik ze středověkého eposu o Niebelunzích. Dalším významným umělcem, jehož modely byly použity pro odlévání, byl bratislavský rodák žijící ve Vídni Viktor Tilgner. Jeho busty císařské rodiny se prodávaly až do vyhlášení Československé republiky.

Hugo Karl Eduard Salm-Reifferscheidt se také podílel na vzniku „Valhally“ rakouského mocnářství v dolnorakouské obci Kleinwetzdorf. Zde se nachází památník Heldenberg, jenž v roce 1848 vybudoval mecenáš Josef Pargfrieder. Nachází se zde 169 soch a bust významných osobností rakouského císařství. Většina těchto soch byla odlita do zinku v blanenských železárnách.

Další velkou skupinou soch odlévaných v Blansku byly plastiky podle křesťanských motivů.

Na konci 19. století se blanenské železářny pustily do stavby velkých litinových lázeňských kolonád v západních Čechách, které jim přinesly značnou prestiž. V roce 1879 došlo ke slavnostnímu otevření Vřídelní kolonády, v níž se snoubilo klasické umění s technickým pokrokem. Vřídelní kolonáda byla výtvozem z dílny věhlasných rakouských architektů Ferdinanda Fellnera a Hermanna Helmera. Celé dílo bylo osazeno řadou figurálních plastik, například sochami Hygiei či Vítězství. O deset let později byla zhotovena i neobarokní litinová kolonáda v Mariánských lázních. Blanenské železářny se proslavily i odléváním plastiky císaře Josefa II. podle návrhu vídeňského sochaře Richarda Kauffungena, která byla ve druhé polovině 19. století velmi oblíbená a ozdobila řadu českých i moravských měst.

Zajímavost:

Největší sochou odlitou v blanenských slévárnách byla socha Milana Rastislava Štefánika dosahující výšky 8m.

Starohrabě Hugo Franz Salm

Tento průmyslník, mecenáš, sběratel a lidumil **patří k nejvýznamnějším moravským šlechticům 19. století.** Dokázal překročit stavovské bariéry a spojil život šlechtice se životem průmyslníka.

Z podnětu svých přátel, brněnských fabrikantů Hopfa a Bräunlicha, se roku 1801 vydal na tajnou cestu do Anglie, aby odtud přivezl nákresy unikátních anglických spřádacích strojů Jenny's. Pro sebe chtěl získat recept na výrobu ocelové litiny. V anglických a skotských slévárnách se seznámil s moderními tavíci postupy. Téměř ve všech významných anglických domech v Londýně i na venkově se setkával s mramorovými kopiemi slavných antických soch. Začal snít sen, že kromě litinových mostů, železných domů a továrních budov budou jeho

blanenské slévárny odlévat také monumentální antické sochy nejenom k okrášlení šlechtických domů a jejich zahrad, ale také veřejných městských prostor.

Za zásluhy o **očkování proti černým neštovicím na Blanensku** jej tehdy londýnská Jennerova očkovací společnost přijala za svého čestného člena.

Svůj „anglický sen“ si starohrabě Salm začal plnit koncem roku 1806, kdy od svého otce převzal správu rájeckého panství a blanenských železáren. Jako první v celé Evropě nechal v roce 1807 postavit v Blansku pec na zuhelnňování dřeva a roku 1811 se začalo se stavbou Mariánské huťi s kuplovnou, první v českých zemích. Tavba jemné šedé litiny však stačila jen na odlévání křížů, náhrobních stél, ozdobných mříží a váz, nikoliv však na výrobu většího množství šedé litiny potřebné na odlévání soch. První modely soch, které nakoupil v letech 1814 a 1817, daroval 3. června 1817 **nově zřízenému Františkovu muzeu, pozdějšímu Moravskému zemskému muzeu. Na jeho vzniku se starohrabě Hugo Franz Salm podílel** s vídeňským historikem a politikem Josefem von Hormayrem.

Na doporučení ředitele vídeňského Polytechnického ústavu Josefa Prechtla přijal starohrabě Hugo Franz Salm v září roku 1821 na místo hutního inženýra blanenských železáren Karla Reichenbacha, vynikajícího württemberského chemika a hutního odborníka. S jeho osobou se přiblížila doba, kdy si starohrabě mohl splnit své dlouholeté přání odlévat antické sochy. Hned po svém příchodu se Reichenbach pustil do výstavby druhé zuhelnňovací pece

a do generální přestavby Mariánské huťi. Již v roce 1824 blanenské železářny podílely na okrašlovacím plánu Vídně, navrženém císařským architektem Pietrem Nobilem. Ozdobily Nobileho Hradní bránu monumentální sochou Vítězství.

A pak se začaly s velkými úspěchy odlévat i dlouho odkládané monumentální antiky a „železné domy“. Zlaté ceny na průmyslových výstavách ve Vídni a v Praze sbíraly především antické sochy.

Starohrabě Hugo Franz Salm a inženýr Karl Reichenbach společným úsilím vybudovali z blanenského podniku rakouské železářské impérium, jehož trhy sahaly do Turecka, Asie i do Ameriky. **Anglickými badateli je starohrabě Hugo Franz Salm považován za nejvýraznější postavu rakouské průmyslové revoluce.**

Zajímavost:

V blanenské expozici umělecké litiny jsou k vidění i kopie anglických spřádacích strojů Jenny's. Ty z Anglie údajně propašoval mezi sbírkou geologických nálezů. Měl v plánu na svém panství zřídit továrnu na výrobu textilních strojů, tento plán ovšem nikdy zrealizován nebyl. Pokud by pašování nákresů bylo v průběhu cesty odhaleno, Salm by byl za průmyslovou špionáž uvězněn.

Karl von Reichenbach

V létě roku 1817 ukončil Karl Reichenbach studijní cestu po pruských hutích návštěvou Gliwic. Odtud pokračoval na Moravu, protože **měl v úmyslu se zajímat o práci v blanenských železárnách. Fascinovala jej velká zuhelnovací pec v Arnoštově údolí, postavená v roce 1807 Zachariášem Winzlerem jako první v celé Evropě,** i Mariánská huť s kuplovnou na odlévání jemné šedé litiny. Od jeho záměru jej však odradil ředitel vídeňského Polytechnického ústavu Josef Johann Prechtel a doporučil mu bádenské hamry v Hausachu. Inspirován Blanskem postavil zde Reichenbach dvojici unikátních zuhelnovacích pecí. Roku 1820 nabídl starohraběti Salmovi postavit stejnou pec v Blansku pod podmínkou, že mu připadne třetina výnosu z blanenských hutí.

Starohrabě souhlasil a Reichenbach v září 1821, po své promoci doktorem filozofie na tübingenské univerzitě, přijal nabídnuté místo hutního inženýra. Začátkem března 1822 pec zahájila provoz.

V květnu 1823 pověřil starohrabě Salm Karla Reichenbacha vedením všech hutních a důlních provozů včetně správy svého panství.

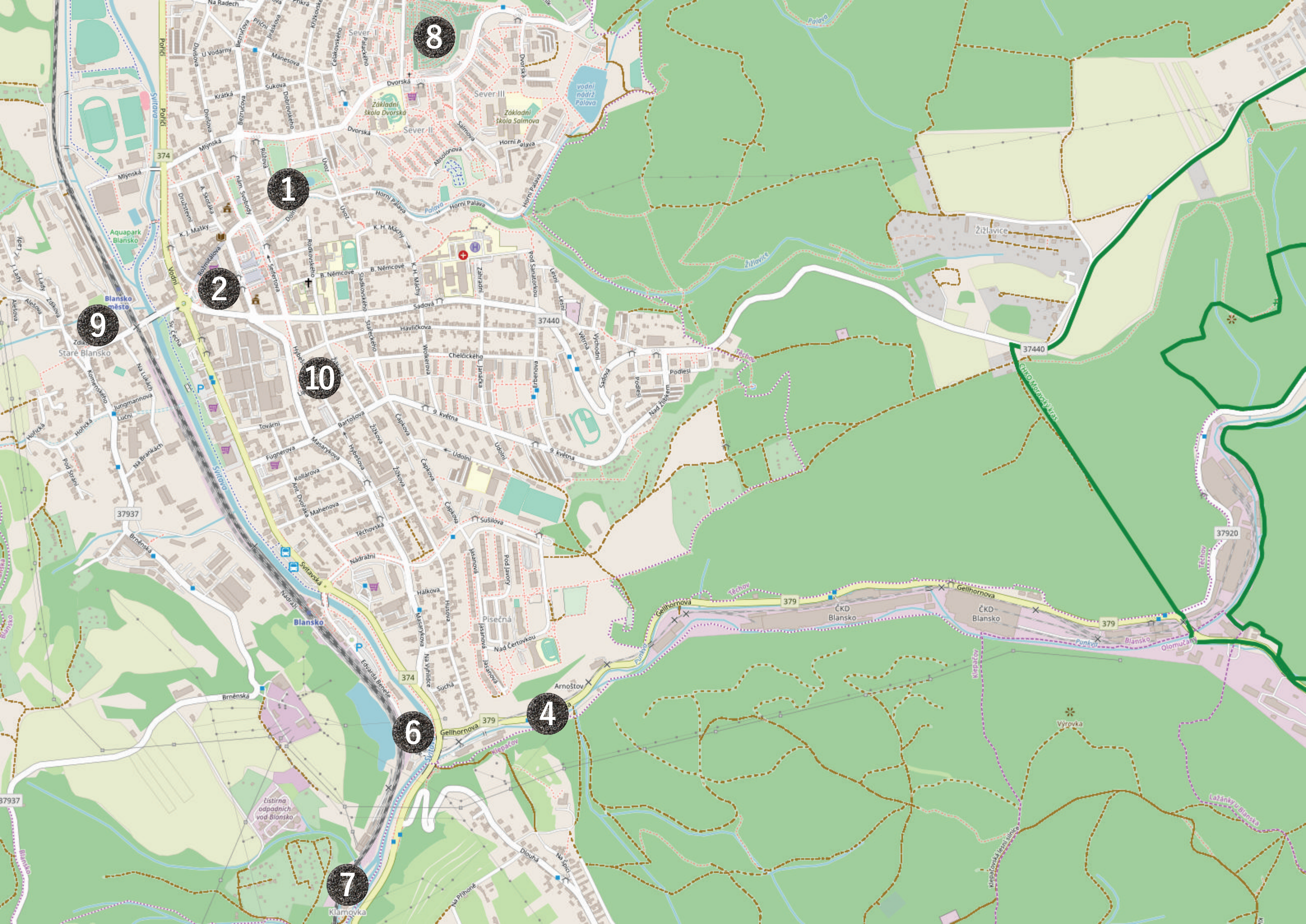
Na blanenském zámku si Reichenbach zařídil chemickou laboratoř, ukládal zde horniny nasbírané v okolí Blanska a Boskovic, shromažďoval staré mapy lesních porostů i moderní měřicí přístroje. Začínal se systematicky připravovat na vytvoření **geologické mapy Moravy.**

Na zámku též hodlal zřídit fabriční muzeum. Arnoštovo údolí zaplňovaly domky dělníků pracujících v železárnách. Do roku 1828 Reichenbach vybudoval vrtárnu a drátovnu, válcovnu se třemi vodními koly, zařízení uměleckou dílnu, Karlovu huť, přestavěl Hugovu huť v Jedovnicích a Mariánskou huť v Klepáčově.

Přednášel na mezinárodních shromážděních přírodovědců a lékařů, například roku 1828 v Berlíně, kde se sešlo 500 vědců z Německa, Švédska, Dánska, Holandska, Anglie a Ruska „a z celé rakouské monarchie jen já, jediná duše!“ Roku 1830 přednášel ve Vídni o parafinu a cholesterolu, na dalším vídeňském shromáždění v říjnu 1832 o kreosotu, minerálním oleji získaném z dehtu bukového dřeva.

Na výstavách v Praze a ve Vídni sklízely zlaté medaile sochy Apollina, Fauna a Venuše Medicejské.

Roku 1834 vydal na základě svých zkoumání ve vídeňském nakladatelství J. G. Heubnera knihu Geologische Mittheilungen aus Mähren. Geognostische Darstellung der Umgegenden von Blansko, čili **Geognostické zobrazení okolí Blanska.** V září 1834 vyhořela Mariánská huť, Reichenbach v té době pobýval v rodném Stuttgartu. Následujícího roku pak zemřela jeho manželka Friederike Reichenbachová. Reichenbach se po roce 1835 rozhodl Blansko opustit, přesto však po úmrtí starohraběte Salma v roce 1836 prodloužil s jeho synem a nástupcem Hugo Karlem asociační smlouvu na vedení panství, železáren a horního úřadu. V roce 1840 však obě strany smlouvu vypověděly a Karl von Reichenbach navždy opustil Blansko.

Zpracovala: Mgr. Daniela Pernesová

Texty: Mgr. Milan Koudelka, Mgr. Jindřich Čeladín,
PhDr. Jitka Sedlářová, Mgr. Irena Laboutková

Ilustrace na obálce: Mgr. Michala Dlapová

Portréty na s. 14 a 16: Petr Modlitba

Grafické zpracování: Mgr. Jakub Pernes

Muzeum Blanenska, p.o. 2019

Tento metodický list vznikl za finanční podpory
Ministerstva kultury ze státního rozpočtu v rámci
projektu na podporu výchovně vzdělávacích aktivit
v muzejnictví.

